

Berachot Sources 57

רבינו יונה מסכת ברכות דף ל עמוד ב

ואומר רבינו יצחק ז"ל דבין בברכת המוציא ובין בברכת המזון מיירי ומביא ראייה מדאמרי' בגמ' (דף מג ב) אמר רב לא שנו אלא פת דבעיא הסבה אבל יין דלא בעיא הסבה לא ובודאי לא היה אומר רב ביין בענין ברכה שלאחריו שזה פשוט הוא שבשום ענין אין זימון לפירות וצריך לברך כל אחד ואחד לעצמו ור' יוחנן ג"כ לא היה אומר שבהסבה מזמן עליו אלא ודאי בברכה שלפניו איירו וכי היכי דביין איירו בברכה שלפניו הה"נ כשאמרו גבי פת לא שנו אלא פת דבעי הסבה בברכה שלפניו אמרו. ועוד מביא ראייה דמתני' בברכת המזון נמי איירי מדאמרי' בגמ' (דף מב ב) כי נח נפשיה דרב הוו הדרי רבנן אבתריה וקא מבעיא להו הסבו דוקא אבל ישבו לא קם רב אדא וקרא אמר נח נפשיה דרב ואפילו בהמ"ז לא גמרינן דאלמא משמע בהדיא דמתני' דקתני הסבו אחד מברך לכולם בבהמ"ז נמי מיירי. ויש שהיו מעמידין המשנה בברכת המוציא בלבד והיו אומרים דברכת מזונות ר"ל ברכת מוציא וא"צ לדוחק זה שיותר נכון לפרש הלשון כפי משמעותו ולהעמיד המשנה בין בזה ובין בזה:

רא"ש מסכת ברכות פרק ו סימן לג

לג מתני' היו יושבין כל אחד ואחד מברך לעצמו הסיבו^(ב) אחד מברך לכולן^(ג) בא להם יין בתוך המזון כל אחד מברך לעצמו אחר המזון אחד מברך לכולן^(ד) והוא אומר על המוגמר ואף על פי שאין מביאין את המוגמר אלא לאחר הסעודה בגמרא משמע דקאי אברכת המזון^(ה) כעובדא דתלמידי דרב דקאמר בטר דכריכי יתבי וקמיבעי להו ומהא דקאמר^(ו) אפילו ברכת המזון לא גמירנא^(ז) מה שלא נסתפקו בברכת המוציא כי לא היו עדיין קבועים יחד בברכת המוציא ופלוגתא דר' יוחנן ורב דפליגי ביין פליגי בברכה ראשונה^(ח) דאין זימון ביין. הלכך מתניתין איירי בין בברכה ראשונה בין בברכה אחרונה

שלטי הגבורים מסכת ברכות דף לא עמוד א

ומז"ה ביאר בפסקיו שאין צריכין הסבה וקביעות מקום לברך אחד לכולם אלא בברכת המוציא אבל בברכת המזון אף על פי שלא הסבו ולא קבעו מקום אחד מברך לכולם:

חדושי הרמב"ן מסכת ברכות דף מה עמוד א

זו ששנינו שלשה שאכלו כאחת חייבין לזמן. אעפ"י שלא הסיבו היא, דחובת זמון קובעת אותם בחבורה דהא אינם רשאים ליחלק, אבל משנתנו דכיצד מברכין (מ"ב א') דבעי הסיבה, א"נ ניכול נהמא (מ"ב ב'), בברכת (המזון) [המוציא] ובורא פרי נשנית, וכולה מתני' התם בברכה שלפני אכילה היא, וכן כתב בהלכות רבינו ז"ל, ודקא אמרינן עלה נח נפשיה דרב ואפי' ברכת מזונא לא גמירנא, כולהו ברכות דמזון כייל בה, לומר שאין בקי אין בהם כלל. לפיכך אני אומר בשתי חבורות שהם בבית אחד שאפי' רואין אלו את אלו או שיש שמש ביניהם אין מצטרפין לברכה דהמוציא, שחובת זימון קובעת, ואפי' יש בכל חבורה כדי זימון מתוך שאין רשאים ליחלק קבועין הם אפי' מחבורה לחבורה שאם רצו לזמן ביחד מזמנין, אבל להמוציא אין קבועין חבורה אלא בשהסיבו במסיבה אחת. וכן זו שאמרו (מ"ה ב') שלשה שאכלו ויצא אחד מהם לשוק קורין לו ומזמנין עליו כלומר כשהוא בשוק והוא דקרו ליה ועני, דוקא לאחר אכילה משום דחובתן קובעת, אבל להמוציא אינו מצטרף כדאמרינן בפסחים (פ"ה ב') מן האגף ולפנים כלפנים ואמר ר' יהודה אמר רב וכן לתפלה, ולא תימא התם תפלה דוקא משום דבעינן במקלות ברכו אלהים, דאפי' הוי הם עשרה דמברכין בשם איהו לא עני אמן ולא נפיק.

אבל בהלכות גדולות מפרשים לה כשהסיבו, וכך כתוב שם והיכא דיתבו ואימלוך ואימלוכי וכל חד מנהון איקרי אכל אומצא, לא מחייבין בברכת זמון, ודאי קבעי סעודתייהו מזמנין דתנן היו יושבין כו', ואפי' הוו מסגי באורחא ואמר ניזיל נכרוך רפתא בדוכתא פלן אף על גב דכי מטו התם כל איניש ואיניש (נ)כרוך לחודיה איקבעו להו בזימון, וקשיא לי עובדא דשמואל ורב (מ"ז א') דכרוך וקא מסרהיב ואכיל ואף על גב דגמרה לה סעודתייהו איצטריף בהדייהו משום דאלו מייתי גוזליא הוו אכלי, והא הכא ליכא הסיבו וליכא (בסל) [ניכול] נהמא, דרב שימי שלא מדעתן התחיל לאכול ואפ"ה מצטרף, וכן השמש שעומד על שנים דאוכל ואף על פי שלא נתנו לו רשות, מטה ומכריע כדברינו. והא דקתני באוכל טבל ומעשר ראשון שלא ניטלה תרומתו שאין מזמנין, רבותינו מפרשים שאין מזמנין עליהם בחבורה ברכת זמון לפי שאין חבורה לאיסור, אבל ברכת המזון מברך הוא לעצמו שכבר נהנה, אבל בתוספתא דמסכת דמאי בפרק שני ראיתי עם הארץ שאמר לחבר תן לי ככר זה ואוכלנו, יין זה ואשתנו, לא יתן לו שאין מאכילין טהרות לעם הארץ, היה נדור מן הככר אמר לו תן לי ואוכלנו, מאבטיח שניקר תן לי ואוכלנו, יין ונתגלה תן לי ואשתנו, לא יתן לו שאין

מאכילין את האדם דבר האסור לו, כיצא בו לא יושיט אדם כוס יין לנזיר ואבר מן החי לבני נח שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו, אכל כולן אין מברכין עליהן ואין מזמנין עליהם ואין עונין אחריהם אמן.

חדושי הרשב"א מסכת ברכות דף נ עמוד ב

הא דקתני שתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד בזמן שמקצתן רואין אלו את אלו הרי אלו מצטרפין לזימון, אורחא דמלתא נקט, ומיהו לאו דוקא בבית אחד דהוא הדין לשני בתים וכדגרסינן עלה בירושלמי לא סוף דבר בית אחד אלא אפי' שני בתים אמר רבי יונה והם שנכנסו בשעה ראשונה על מנת כן, ונראה דאפי' לשתי חבורות שהיו בבית אחד נמי קאמר דדוקא כשנכנסו משעה ראשונה לכך דהוה ליה כהסבו יחד, וכן כתב הראב"ד ז"ל, ומכאן שאפילו לברכת הזימון בעינן הסבה, ומתניתין דהסבו דבפרק כיצד בין בברכת הלחם שהיא המוציא בין בברכת הזימון היא, אבל ראיתי לגדולי המפרשים האחרונים ז"ל שפירשו אותה משנה דוקא בברכת הלחם אבל ברכת הזימון אינה צריכה הסבה כפשטה דשמעתא דהתם דעל ההיא מתניתין.

רמב"ם הלכות ברכות פרק ה

הלכה א

נשים ועבדים חייבין בברכת המזון, וספק יש בדבר אם הן חייבין מן התורה לפי שאין קבוע לה זמן או אינם חייבין מן התורה, לפיכך אין מוציאין את הגדולים ידי חובתן, אבל הקטנים חייבין בברכת המזון מדברי סופרים כדי לחנכן במצות.

הלכה ב

שלשה שאכלו פת כאחד חייבין לברך ברכת הזימון קודם ברכת המזון, ואי זו היא ברכת הזימון אם היו האוכלים משלשה עד עשרה מברך אחד מהם ואומר נברך שאכלנו משלו והכל עונין ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו, והוא חוזר ומברך א ברוך שאכלנו משלו ובטובו חיינו.

הלכה ג

ואחר כך אומר ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם הזן את העולם כולו בטובו עד שגומר ארבע ברכות והן עונין אמן אחר כל ברכה וברכה.

תוספות מסכת חולין דף קו עמוד ב ד"ה ושמע מינה

וא"ת ומ"ש ברכה דבסוף דכל אחד מברך לעצמו מברכה דבתחלה דאחד מברך לכולן כדמוכח בכיצד מברכין (ברכות דף לט.) גבי תלמידי (דרב) דהוו יתבי קמיה דבר קפרא ואייתו קמייהו פרגיות כרוב ודורמסקין ונתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך ובסוף אלו דברים (שם דף נג.) תניא היו יושבים בבית המדרש הביאו מאור לפניהם בית הלל אומרים אחד מברך לכולן ובפרק כיצד מברכין (שם מב:) תנן גבי מוגמר דאחד מברך לכולן ויש לומר דשאני ברכה דלכתחלה שכל אחד מרויח באותה ברכה שע"י כן מותרין לאכול וליהנות לפיכך מצטרפין לה אבל בסוף שכבר אכלו לא מצטרפין והא דאמרין בפרק כיצד מברכין (שם דף לז.) רבן גמליאל זקנים שהיו מסובים בעליה ביריחו והביאו לפניהם כותבות ואכלום ונתן ר"ג רשות לר' עקיבא לברך וקפץ וברך ברכה אחת מעין ג' היינו משום דר"ג לטעמיה דחשיב להו כפת דקאמר התם כל שהוא מז' המינים רבן גמליאל אומר ג' ברכות ואף על גב דר' עקיבא כרבנן סבירא ליה דאמרי ברכה אחת מעין ג' לא בשביל להוציא כולם ברך אלא ברך לעצמו בקול רם להודיע להם דהלכה כרבנן ומה שאין אנו נוהגין עכשיו לברך בתחלה אחד לכולן אלא בפת לחודיה לפי שאין אנו קובעים עצמנו להסב על היין ועל הפירות ואפילו גבי פת תנן בכיצד מברכין (שם דף מב.) היו יושבין כל אחד מברך לעצמו היסבו אחד מברך לכולן וגבי יין פליגי התם בגמרא (דף מג.) רב ור' יוחנן דרב סבר לא מהניא ליה היסבה ואיכא דאמרי לא בעיא היסבה ור' יוחנן אמר מהניא ליה היסבה ומיהו צריך עיון דפשט המשנה משמע דמיירי בברכה דלכתחלה ובגמרא משמע דמיירי בברכה דבסוף גבי תלמידי דרב דאמרי ניכול לחמא אנהר דינק בתר דכריכו יתבי וקא מבעיא להו היסבו אין לא היסבו לא או דלמא כו' משמע דלכ"ע דברכה דלכתחלה הוה פשיטא להו דלא בעי היסבה דלא נסתפקו אלא לברכת המזון לבתר דכריכו ועוד דאי בברכה דלכתחלה פליגי רב ורבי יוחנן לרב מ"ש יין ממוגמר ואור דאחד מברך לכולן וי"ל משום דמוגמר ואור בא להם הנאה בבת אחת אבל קשה דבהדיא תנן התם בא להם יין לאחר המזון אחד מברך לכולם ואף על גב דאיכא למימר דשאני התם דמגו דמהניא היסבה לפת מהניא נמי ליין דהכי נמי משני התם כי פריך ליה לרב מברייתא דאורחין מ"מ הוה ליה לאקשו"י טפי לרב ממתניתין ולשוניי הכי אלא להכי לא פריך ליה ממתניתין דעל כרחך איירי בברכה דמתחלה דומיא דיין שבתוך המזון אבל ברייתא ע"כ איירי בברכה דבסוף מדבעי היסבה ולפי זה בברכה דלכתחלה לא בעי לאקבועי דוכתא לא בפת ולא בשאר דברים ובברכה דבסוף בעי לאקבועי דוכתא בין בפת בין בשאר דברים דהלכה כרבי יוחנן ומיהו יש ליישב כולה מלתא בברכה דבתחלה והא דפריך לרב מברייתא ולא ממתניתין משום דמברייתא פריך לתרי לישני דרב ומה שלא נסתפקו תלמידי דרב עד אחר המזון לפי שבתחלה לא באו בבת אחת לנהר דינק אלא היו מתקבצין שם ליסע משם בבת אחת וכל אחד שהיה מגיע שם היה יושב ואוכל והיה מברך לעצמו והא דמייתי שם

ראיה ממתניתין דמיירי בברכה דלכתחלה אף על גב דברכת המזון בשנים מצוה ליחלק ודבתחלה אחד מברך לחבירו מ"מ מייתי ראיה דכי אמרי ניזול וניכול נהמא בדוכתא פלוני כהיסבה דמיא והוי קביעות ובכל מקום שהאחד מברך לכולם בין ברכה ראשונה בין ברכה אחרונה אין מברך אחד לכולם עד דקביעי.

שלטי הגבורים מסכת ברכות דף ל עמוד ב

ד ומז"ה אומר שלא אמרו אחד מברך לכולן אלא בברכה שלפניהן אבל בברכה שלאחריהן כל מקום שאין שם ברכת זימון אין אחד מברך לכולן אלא כל אחד מברך לעצמו ואין שיטת התלמוד כדבריו אלא אף בברכה אחרונה של יין ושל שאר פירות אחד מברך לכולן והוא שיהיו שלשה או יותר מכאן שהן חשובין אגודה וראוי לומר בהן ברוב עם הדרת מלך אבל אם היו שנים מצוה ליחלק וכל אחד מברך לעצמו בין בברכה שלפניהם כגון ברכת המוציא ושאר ברכות ובין בברכה שלאחריהם כמבואר בקונט' הראיות בפרק שלפנינו:

שלטי הגבורים מסכת ברכות דף לא עמוד א

ב בשאר אוכלין ומשקין חוץ מפת ויין הראב"ד ומרדכי כתבו דאפילו הסבו כל אחד מברך לעצמו וכן נראה דעת סמ"ג ושאר הפוסקים כתבו גם בהם הסבו אחד מברך לכולם ובהסיבת היין השוו רבינו ומימוני והרא"ש והטור דדוקא בברכה שלפניה א' מברך לכולם אבל בברכה שלאחריה כל אחד מברך לעצמו וסמ"ג כתב דגם בברכה שלאחריה א' מברך לכולם וכתב דלדין אין מועיל הסבה ליין ובין ובין שאר משקין כל אחד מברך לעצמו חוץ מן הפת

בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף מג עמוד א

זה שאנו אומרים שאין זמון לפירות ר"ל שאין אחד מברך בהן לכלן יש מקשים בה ממה שאמרו למעלה בפרק זה ברבן גמליאל וזקנים שהביאו לפניהם כותבות ונתן ר"ג רשות לאחד מהן לברך וקפץ ר' עקיבא וברך ברכה אחת מעין ג' עד שפירשו שלא נאמר אין זמון לפירות אלא לומר שאין חובת זמון עליהם שיהא המברך חייב לומר נברך שאכלנו ושיענו אחריו ברוך הוא וכו' וכן שיהא האחד צריך להמתין את חברו ואחרים פרשו שלא נאמר אין זמון לפירות אלא בשלא היו מסובין מתחלה לכונת סעודה הא כל שהיו מסובין מתחלה לכונת סעודה אף על הפירות אחד מברך לכלן אף על פי שאין בהן נסח נברך שאכלנו וכו' ודברים אלו כלן אין נראים כן ועיקר הדברים בקושיא זו שבאותה מסבה היו הולכים אחר דעתו של ר"ג שהיה אומר שז' המינים דינן כפת ומאחר שדינן כפת לענין ברכה דינן כפת לענין זמון ואף על פי שר"ע לא היה סובר כמותו כמו שני שם שהוא קפץ וברך מעין ג' אפשר שכך היתה כונתו לקפוץ ולברך ברכה זו כדי להודיע שאין אחד מברך לכלן שאין ברכה גמורה של ג' ברכות אלא במעין ג' ובזו אין אחד מברך לכלן וכן עקר וכבר כתבנוה למעלה:

רי"ף מסכת ברכות דף לא עמוד א

ויין נמי בעי הסבה [דף מ"ג ע"א] כרבי יוחנן (דאמר רבי יוחנן) ואם הסבו אחד מברך ² לכולם בפה"ג ואם לא הסבו כל אחד ואחד מברך לעצמו

רבינו יונה מסכת ברכות דף לא עמוד א

ויין נמי בעי הסבה כר' יוחנן ואם הסבו אחד מברך לכולם בפה"ג אתא לאשמעינן דבברכה שלפניו דוקא מועיל הסבה לפירות והאחד פוטר את האחרים אבל בברכה אחרונה אין הסיבה מועילה כלל וכל אחד ואחד מברך לעצמו תדע שבברכה ראשונה האחד פוטר את חברו מדאמרי' בגמ' (דף לט א) הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמי דבר קפרא והביאו כרוב ודורמסקין ופרגיות נתן בר קפרא רשות [לא' מהן] לברך וכו' ומדחזינן שנתן רשות שיברך בעבור כולם שמעינן דבברכה ראשונה האחד פוטר את כולם אבל בברכה אחרונה לא שאין זימון לפירות:

וחכמי לוני"ל ז"ל שאלו לרבי יצחק בן אברהם ז"ל מטנפור"א כיון דקי"ל דאין זימון לפירות כשהביאו לפני ר"ג וזקנים (דף לז א) שהיו מסובין שם ביריחו כותבת ואכלו למה נתן ר"ג רשות לרבי עקיבא לברך אחר האכילה וקפץ וברך ברכה אחת מעין שלש והלא אינם יכולים לצאת בברכה שלו דאין זימון לפירות וכל אחד ואחד צריך לברך על עצמו ותירץ דרבן גמליאל אזיל לטעמי' דס"ל דעל כל שבעת המינים מברך ברכת שלשה והיה סובר שיהיה זימון לפירות שבעת המינים ואחד פוטר את האחרים ולפיכך היה נותן רשות לרבי עקיבא לברך מפני שהיה סובר שיעשה רבי עקיבא כדבריו ויברך שלש ברכות ואפ"ה לא נשא לו פנים בדבר ר' עקיבא וברך ברכה אחת מעין שלש לא לפטור את האחרים אלא לפטור את עצמו בלבד להודיע שלא היה סובר כמותו קפץ וברך בתחלה ברכה אחת מעין שלש:

רא"ש מסכת ברכות פרק ו סימן לג

גמ' הסבו אחד מברך לכולן אמר רב ל"ש אלא פת דבעי הסבה^[ח] אבל יין לא בעי הסבה ור"י אמר אפילו יין בעי הסבה איכא דאמרי אמר רב ל"ש אלא פת דמהניא ליה הסבה אבל יין לא מהניא ליה הסבה ור' יוחנן אמר אפילו יין מהניא ליה הסבה ללישנא קמא מידי דחשיב בעי הסבה ר' יוחנן סבר דדין נמי חשיב אבל שאר דברים כולו לא בעי הסבה וללישנא בתרא מידי דחשיב ליה מהניא ליה הסבה^(א) לרבי יוחנן יין נמי חשוב ומהניא ליה הסבה ושאר^(ב) כל הדברים כולו לא מהני ליה הסבה ונראה כיון דברכה דרבנן בשל סופרים הלך אחר המיקל^(ג) והלכה כלישנא קמא וכן מוכח ממעשה דבר קפרא ותריין תלמידי (דף לט) דאייתו^(ה) קמיהון תורמסקין שלקות^(ו) ופרגיות^(ז) ונתן רשות לאחד לברך וכ"כ הרמב"ן ז"ל דפת ויין בעי הסבה אבל שאר דברים לא בעי הסבה:

חדושי הרשב"א מסכת ברכות דף מג עמוד א

איכא דאמרי אמר רב לא שאנו אלא פת דמהניא ליה הסבה אבל יין לא מהניא ליה הסבה ור' יוחנן אמר אפילו יין נמי מהניא הסבה, ולענין פסק הלכה משמע דהלכתא כאיכא דאמרי דלחומרא הוא, וכן דרכן של גאונים ז"ל בכ"מ לפסוק כאיכא דאמרי לגבי ממונא ולגבי איסורין היכא דהוי לחומרא, והלכך יין בעי הסבה ומהניא ליה הסבה אבל שאר דברים חוץ מפת ויין לא מהניא ליה הסבה, ואלא מיהו ממעשה דבר קפרא ותריין תלמידיה דאייתאו קמיהו דורמסקין ופרגיות ושלקות ונתן רשות לאחד מהן לברך כדאי לעיל משמע דאפי' לשאר דברים נמי מהניא הסבה, ונ"ל מתוך אותו מעשה דרב ודאי להדין לישנא בתרא ס"ל דלא מהניא הסבה כלל אלא לפת בלבד ואפילו יין דחשוב לא מהניא ליה לדידיה, ור' יוחנן ס"ל דבכל מילי מהניא הסבה אלא משום דשמעיה לרב דאמר יין לא מהניא ליה הסבה נקט איהו נמי יין וה"ה לכל מילי אי קבעו ליה דוכתא והסבו, ומ"מ הסבה בעו דהשתא רב סבר דאפי' יין לא מהניא הסבה ואנן נימא דס"ל לר' יוחנן דשאר דברים לא בעו הסבה, אבל הר"ם במז"ל כתב דפת ויין בעו הסבה אבל שאר דברים לא בעו הסבה, ונראה דפסק ללישנא קמא וטעמא משום דהוי בדרבנן והלך אחר הלשון המיקל, ואין כן דעת הראב"ד ז"ל בהשגותיו.

חדושי הרא"ה מסכת ברכות פרק ו - כיצד מברכין

וכתב רבנו ז"ל ויין נמי בעי הסבה. פי' לענין ברכה שלפניו. כר' יוחנן. פי' דאמר הכי בגמ'. ואם הסבו אחד מברך לכלן בורא פרי הגפן, ואם לא הסבו כל אחד ואחד מברך לעצמו. פי' ובגמ' אמרי' אמר רב לא שנו אלא פת דבעי הסבה, פי' והוא הדין כל דבר מאכל דבעינן קביעות לפטור אחרים לענין ברכה שלפניו, אבל יין לא בעי הסבה, פי' דיין מתוך שהוא ענין שתיה לא בעי קביעותא כולי האי וכל שהן ביחד סגי, ור' יוחנן אמר אפי' יין בעי הסבה. איכא דאמרי אמר רב לא שנו אלא פת דמהניא ליה הסבה אבל יין לא מהני ליה הסבה, פי' לא שנו אלא פת דמהניא ליה הסבה וכל דדמי ליה דמידי דבר אכילה, אבל יין דמידי דשתיה לא מהניא ליה הסבה לענין ברכה לפניו דאין קבע לשתיה ולא הויא קביעותא, ור' יוחנן אמר אפי' יין מהניא ליה הסבה דאפי' לשתיה לחודיה נמי הויא קביעותא, ואפי' רב נמי לא פליג אלא לענין שתיה כי הוא לחודה, אבל היכא דהוי קביעותא לאכילה הוא הדין נמי דהוי קביעותא לענין שתיה ואחד מברך לכלן והינו מתני' דקתני בא להם יין לאחר המזון אחד מברך לכלן משום דהא איקבעי לאכילה. והוי יודע דלא נחלקו מעולם אלא ביין משום דמידי דשתיה, אבל בכל מידי דבר אכילה דיניה כפת לענין ברכה לפניו דאחד מברך לכולן וכדאיתא לעיל במעשה דבר קפרא, והזהר בזה לפי שכבר טעו בו שרים רבים ונכבדים. והלכתא כר' יוחנן בתרויהו דיין בעי הסבה היכא דאחד מברך לכלן, ומהניא ליה הסבה, הילכך כלהו מידי שוין נינהו בין מידי דאכילה בין מידי דשתיה ובכלהו מהניא ליה הסבה ובעו הסבה לענין ברכה לפניו שיהא אחד מברך לכלן, אבל אין זמון לענין לברך ברכה לאחריו בשום דבר אלא בפת וכדקימא לן אין זמון לפירות.

שיטה מקובצת מסכת ברכות דף מג עמוד א

אמר רב לא שנו אלא פת דבעי הסבה. פירוש והוא הדין כל דבר מאכל דבעי קביעותא לפטור אחרים לענין ברכה שלפניו:
אבל יין לא בעי הסבה. פירוש דיין מתוך שהוא ענין שתיה לא בעי קביעותא כל כך וכל שהן ביחד סגי להו. ור' יוחנן אמר אפילו יין בעי הסבה וכו', ואיכא דאמרי אמר רב לא שנו אלא פת דמהניא ליה הסבה. פירוש הוא וכל דדמי ליה דהוא מידי דבר אכילה אבל יין דהוא מידי דשתיה לא מהניא ליה הסבה לענין ברכה לפניו דאין קבע לשתיה:
ור' יוחנן אמר יין נמי מהני ליה הסבה. דאפילו לשתיה נמי מהני קביעותא. ואפילו רב נמי לא פליג אלא לענין שתיה כי הויא לחודה אבל היכא דהוי קביעותא לאכילה הוא הדין דהוי קביעותא לענין שתיה ואחד מברך לכולן והכי מוכח לקמן. והיינו נמי מתניתין דקתני בא להן יין אחר המזון אחד מברך לכולן. והוי יודע דלא נחלקו מעולם אלא ביין משום דהוא מידי דשתיה אבל מידי דבר אכילה דינו כפת לענין ברכה לפניו וכדאיתא לעיל במעשה דבר קפרא. וקיימא לן כר' יוחנן בתרויהו דיין בעי הסבה ומהני ליה הסבה. הילכך כולהו שוין בין מידי דאכילה בין מידי דשתיה ובכלהו

מהניא להו הסבה ובעו הסבה לענין ברכה לפניו שאחד מברך לכולם. אבל אין זימון לענין ברכה שלאחריו בשום דבר אלא בפת וכדקיימא לן דאין זימון לפירות:

רמב"ם הלכות ברכות פרק א הלכה יב

רבים שנתועדו לאכול פת או לשתות יין וברך אחד מהן וענו כולם אמן הרי אלו מותרין לאכול ולשתות, אבל אם לא נתכוונו לאכול כאחד אלא זה בא מעצמו וזה בא מעצמו אף על פי שהן אוכלין מכר אחד כל אחד ואחד מברך לעצמו, במה דברים אמורים בפת ויין בלבד אבל שאר אוכלים ומשקין אינן צריכין הסיבה אלא אם בירך אחד מהן וענו כולן אמן הרי אלו אוכלים ושותין, ואף ע"פ שלא נתכוונו להסב כאחד. **+ /השגת הראב"ד / רבים שנתועדו כו' עד להסב כאחד. כתב הראב"ד ז"ל / א"א / תמיה אני למה הניח איכא דאמרי דמשמע לר' יוחנן פת ויין מהניא לה הסיבה אבל שאר מילי לא מהניא להו הסיבה וכל חד מברך לנפשיה והוא חומרא עכ"ל.**

כסף משנה הלכות ברכות פרק א הלכה יב

[יב] רבים שנתועדו וכו'. משנה פרק כיצד מברכין (שם דף מ"ב) היו יושבים לאכול כל אחד ואחד מברך לעצמו הסבו אחד מברך לכולן ופירש"י היו יושבים בלא הסיבת מטות שמנהגם היה לאכול ולשתות בהסיבה כל א' מברך לעצמו דאין קבע סעודה בלא הסיבה ואמרינן בגמרא דכי אמרו ניזיל וניכול נהמא בדוך פלן הרי הוא כאילו הסבו ואחד מברך לכולן וז"ש רבינו רבים שנתועדו. וגרסינן תו בגמרא (דף מ"ג) אמר רב לא שנו אלא פת דבעי הסיבה אבל יין לא בעי הסיבה ור' יוחנן אמר אפילו יין נמי בעי הסיבה א"ד אמר רב לא שנו אלא פת דמהניא ליה הסיבה אבל יין לא מהניא ליה הסיבה ור"י אמר אפילו יין נמי מהני ביה הסיבה, ופסק הרי"ף והרמב"ן ז"ל כלישנא קמא דר"י וכתב הרא"ש ז"ל דהיינו טעמא דכיון דברכות דרבנן הלך אחר המיקל ולישנא קמא מיקל הוא דבשאר דברים בלא הסיבה נמי אחד מברך לכולן. ובזה מתיישבים דברי רבינו ונסתלקה מעליו השגת הראב"ד שכתב תמיה אני למה הניח איכא דאמרי וכו' והוא חומרא עכ"ל. ומצאתי תשובה אחת שהשיב רבינו על זה לחכמי לוניל וז"ל השאלה יורנו מורנו ורבינו למה הניח איכא דאמרי דמשמע לר' יוחנן פת ויין הוא דמהניא להו הסיבה אבל שאר דברים לא מהניא וכל חד וחד מברך לנפשיה ולא היו חיובא: תשובה הדבר ידוע כי הפת חשוב מן הכל וכן היין חשוב מכל המשקים ומכל הפירות ולפי חשיבות הדבר שמברכין עליו אנו מברכין לכל אחד ואחד בפני עצמו ולפי זה הפירוש שעלה על דעתכם בהנהו תרי לישני נמצאו שאר הפירות והמשקין חשובים מהפת והיין שהרי הפת והיין אחד מברך לכולן אם נתועדו או הסבו ובשאר הפירות אפילו שנתועדו או הסבו לא יברך אחד לכולן אלא כל אחד יברך לעצמו הפך גדול יציבא בארעא וגירא בשמי שמיא ולא הכין הוא פירוש הני תרי לישני אלא התרי לישני חד טעמא אית להו ואין לשם חילוק בענין אלא בשינוי המימרא בלבד ויש מקומות בגמרא כזה שמקפיד על נוסח המימרא היאך היתה אף על פי שאין ביניהם הפרש בענין וזהו הפירוש א"ר לא שנו אלא פת דבעיא הסיבה פירוש ואח"כ יברך אחד לכולן אבל לא הסבו לא אבל שאר דברים לא בעו הסיבה אלא אחד מברך לכולן אף על פי שלא הסבו ור' יוחנן אמר אפילו יין נמי בעי הסיבה איכא דאמרי אמר רב לא שנו אלא פת דמהניא ליה שיהא אחד מברך לכולן הא לא הסבו כל אחד מברך לעצמו ודין זה בפת בלבד אבל שאר דברים אין בהם דין זה כדי שנאמר מהניא להו הסיבה אלא בלא הסיבה נמי כן הוא ור"י אמר אפילו יין נמי כל אחד מברך לעצמו ואם הסבו אחד מברך דמהניא ביה הסיבה עכ"ל:

ואיני יודע ליישב הסוגיא כפי פירוש רבינו בהני תרי לישני דאיתא בתר הכי מיתיבי בא להם יין כל אחד מברך לעצמו עליו והסבו בא להם יין אף על פי שכל אחד בירך לעצמו אחד מברך לכולן כלומר דאין ברכה ראשונה פוטרנו כיון שאינו במקום סעודה להיאך לישנא דאמר רב לא שנו אלא פת דבעיא הסיבה אבל יין לא בעי הסיבה קשיא רישא שאני אורחים דדעתיהו למעקר ולהך לישנא דאמר רב לא שנו אלא פת דמהניא ליה הסיבה קשיא סיפא שאני התם דמגו דקא מהניא הסיב' לפת מהניא ליין עכ"ל הגמרא. והשתא בשלמא אם פירוש דברי רב בלישנא בתרא לא שנו אלא פת דמהניא לה הסיבה אבל יין וכל שאר הדברים לא מהניא להו הסיבה דאע"פ שהסבו כל אחד ואחד מברך לעצמו היינו דפריך ליה מסיפא דברייתא דקתני בא להם יין אחד מברך לכולן אבל אם פירוש דברי רב ללישנא בתרא כמ"ש רבינו בתשובה דה"פ לא שנו אלא פת דמהני ליה הסיבה שיהא אחד מברך לכולן הא לא הסבו כל אחד מברך לעצמו ודין זה בפת בלבד אבל שאר הדברים אין בהם דין זה כדי שנאמר מהניא להו הסיבה אלא בלא הסיבה נמי כן הוא מאי פריך לרב מסיפא אדרבא סיפא אתיא ליה שפיר דקתני אחד מברך לכולן ורישא הוא דקשיא ליה דקתני כל אחד מברך לעצמו כלומר אבל אחד לכולן לא. ועוד דלפי דברי רבינו בתשוב' שאין חילוק בין שתי הלשונות לענין הדין לא שייך למימר להיאך לישנא קשיא רישא ולהיאך לישנא קשיא סיפא כיון דתרווייהו חד דינא קאמרי אי קשיא רישא לתרווייהו קשיא ואי קשיא סיפא לתרווייהו קשיא. וצ"ל שהיתה לרבינו גירסא אחרת בגמ'. אח"כ מצאתי כתוב שהרמ"ה השיג עליו השגה זו והשיג עליו עוד על מ"ש דלפי חשיבות הדבר שמברכים אנו מצריכים ברכה לכל אחד ואחד בפני עצמו אדרבא לפי חשיבות הדבר שמברכין עליו ברכתו חשובה להוציא בה את הרבים י"ח. ואלולי תשובה זו דברי רבינו פה מיושבים כמ"ש לעיל שפסק כלישנא קמא לקולא במידי דרבנן. וכיוצא בזה מצאתי להרמ"ן שכתב וז"ל אף על פי שפסק כלישנא

קמא נראים דבריו מההיא דפרגיות (ברכות ל"ח) שנתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך ומההיא דכותבות (שם ל"ו) שנתן ר"ג רשות לר"ע לברך ומההיא דאמרין אחד מברך לכולן משום ברוב עם הדרת מלך נמצא דלכל דבר שיש בו רוב עם טפי עדיף כשמברך אחד בעבור כולם וכן דעת רב אלפס וההיא דפרק כל הבשר דברין כל חד לנפשיה מפרשין ליה דוקא בשנים עכ"ל:

לחם משנה הלכות ברכות פרק א הלכה יב

[יב] רבים שנתודעו לאכול וכו'. על התשובה של הרמב"ם ז"ל כבר ידוע הספק שספק ב"י ז"ל. ועוד יש לי להקשות דלמה ליה לרבינו לדחוקי נפשיה בהאי לימא דודאי כל שאר הדברים הם פחותין מהיין ומהפת ולכולהו לישיני לא בעי הסיבה אלא בלא הסיבה נמי אחד מברך לכולן דלישנא קמא קאמר אבל יין לא בעי הסיבה דר"ל וכ"ש שאר הדברים ואפילו ר' יוחנן לא פליג אלא ביין אבל בשאר הדברים מודה ולישנא בתרא נמי לא קאמר דצריך הסיבה אלא בפת ולהכי לא מוקי מתניתין אלא בפת כדקאמר לא שנו אלא בפת דמהניא הסיבה ולא מוקי מתני' בשאר הדברים משמע דבשאר דברים אין צריך הסיבה כלל ואתא ר' יוחנן ופליג ביין ואמר דמועיל בו הסיבה ובשאר הדברים לא פליג אלא דאינו צריך. ולפי זה אתי רבינו ז"ל ככולהו לישיני ודברי הגמרא מהניא הסיבה ולא מהניא הווי, זה נראה לע"ד בהאי שקלא וטריא כפשטן. ועוד קשה לחכמי לוני"ל דהקשו על רבינו ז"ל דפסק כלישנא קמא משמע דס"ל כדכתב הרא"ש ז"ל דלעולם שאר הדברים הם פחותים מן הפת אבל בהא פליגי תרי לישיני ללישנא קמא מידי דחשוב בעי הסיבה מידי דלא חשוב לא בעי הסיבה אלא לעולם אחד מברך לכולן דהחשיבות הוא לברך כל אחד ואחד לעצמו וכסברת רבינו ז"ל ולהכי שאר הדברים לא בעו הסיבה אלא לעולם אחד מברך לכולן ור' יוחנן נמי לא פליג אלא ביין אבל בשאר הדברים מודה ולישנא בתרא הוי איפכא דמידי דחשוב מהניא הסיבה אבל מידי דלא חשוב לא מהניא ביה הסיבה אלא לעולם אחד מברך לכולן דהחשיבות הוא לברך אחד לכולן דברוב עם הדרת מלך וכסברת הרמ"ה ז"ל שהזכיר הב"י ולהכי שאר הדברים שהם פחותים כל אחד מברך לעצמו. כך נראה מחכמי לוני"ל בדברי הגמרא וכן פירש הרא"ש ז"ל ולהכי הקשו על רבינו ז"ל דלמה הניח לישנא בתרא ופסק כלישנא קמא והשתא איכא לאתמוהי מנא להווא הא בדברי הגמרא כדי להקשות על דברי רבינו ז"ל לימא דכולהו לישיני סברי דהחשיבות הוא כל אחד מברך לעצמו וכדברי רבינו ז"ל ויפורשו הלשונות כדכתיבנא שפיר ולכולהו שאר דברים לא צריכים הסיבה ואלו יהיה כאן השגה על רבינו ז"ל דלכאורה נראה הפירוש שכתבתי הוא מרווח יותר מהפירוש שהם פירשו בגמרא. ונראה לתרץ דרבינו סבר דכי היכי דהפת והיין הם חשובים מכל שאר הדברים כן הפת ג"כ חשוב מן היין וכדדייק לישנא שהתחיל בתשובה, הדבר ידוע כי הפת חשובה מהכל וכן היין חשוב מכל שאר המשקים ומכל הפירות דבפת קאמר מן הכל כלומר בין באוכלין בין במשקים ובין הזכיר שהוא חשוב מן המשקים והפירות לבד וא"כ כי היכי דלא אמרי' ששאר דברים חשובים מן הפת והיין משום יציבא בארעא וגיורא בשמי שמיא מהך טעמא גופיה לא נימא דהיין חשוב מהפת וא"כ אם יפורשו הלשונות כמו שפירשתי ע"כ ללישנא בתרא יהיה היין חשוב מהפת דבפת מהניא הסיבה ובין לא מהני הסיבה לכך פירש רבינו ז"ל מה שפירש דלפי פירושו ניחא וחכמי לוני"ל ג"כ הוכרחו לפרש מה שפירשו מהך טעמא כדי שלא נאמר דהיין חשוב מהפת ולכך פירשו דפליגי לישיני בהכי מידי דלא חשוב בעי הסיבה מידי דחשוב לא בעי הסיבה והחשיבות הוא לברך כל אחד לעצמו או אחד מברך לכולן כדכתיבנא. והשתא אתי שפיר דלכולהו לישיני שאר דברים פחותים מן היין והיין פחות מהפת. ורבינו ז"ל לא נראה לו לפרש כן משום דס"ל דאין להעלות על הדעת ללישנא בתרא דהחשיבות הוא לברך אחד לכולן אלא לעולם לכולהו לישיני החשיבות לברך כל אחד לעצמו ולפיכך פירש מה שפירש. אך ליישב פירושו כפי הגירסא אשר בגמרא לא ידעתי ליישב הסוגיא אם לא שנאמר שגירסא אחרת היתה לו שם:

בית הבחירה למאירי מסכת ברכות דף מג עמוד א

כשם שביארנו ביין הבא לאחר המזון ר"ל קודם ברכה כך הדין ביין הבא שלא בסעודה ובמקום שלא היתה שם מסבה של סעודה שאם הסבו אחד מברך לכלם שאף היין צריך הסבה והסבה מועלת לו ואי לית ביה יין לא בעי הסבה ולא כלשון האחר שנ' בו יין לא מהני ביה הסבה ואם לא הסבו כל אחד מברך לעצמו וברכה אחרונה כל אחד מברך לעצמו שאין זימון לפירות ושאר אוכלין ומשקין אין צריכים הסבה ובין הסבו בין לא הסבו אחד מברך לכלן ברכה ראשונה וכן כתבוה גדולי המחברים ונראה שהם פסקו כלשון ראשון דקאמר ר' יוחנן אבל יין בעי הסבה כלומר אבל שאר דברים לא ומ"מ ללישנא בתרא קאמר ר' יוחנן אפי' יין מהני ליה הסבה הא שאר דברים לא מהניא להו ומ"מ זו אינה שהרי במעשה בר קפרא הביאו לפניו דורמסקנין ושלקות ופרגיות ונתן רשות לאחד לברך אלמא הסבה מהניא ליה דאפשר למידק ביה אפי' יין מהניא ביה הסבה והוא הדין לשאר דברים אלא כדנקטה רב ביין נקטה איהו ביין ומ"מ הסבה בעו אלא שעקר הדברים דלא בעו הסבה ואחד מברך לכלן ואין להחמיר בשאר פירות כפת ויין וכן פירשו גדולי המחברים לטטה זו שלא נחלקו בגמ' בטעם אלא בלשון אבל ברכה אחרונה כל אחד מברך לעצמו שאין זמון לפירות:

משנה ברורה סימן ריג ס"ק ד

(ד) אפילו בלא הסיבה - דדוקא בפת ויין דחשיבי היה דרכם לאכול בהסיבה על המטות וזה היה דרך קביעותם והתחברותם יחד לפיכך אין אחד מברך לכולם להוציאם עד שיסובו דאז מינכר דדעתם להתחבר ולהצטרף ביחד משא"כ בפירות:

רש"י מסכת ברכות דף לט עמוד א ד"ה זקנה אין

זקנה אין כאן - הלא זקן אני, והיה לו לשאלני על איזה מהן יברך לפטור את שאר המינין, ודברים הללו אינן באין ללפת את הפת אלא שלא מחמת הסעודה הן באין, ואמרינן לקמן (/ברכות/ דף מ"א ב') דטעונין ברכה לפנייהם ואין הפת פוטרן.

תוספות מסכת ברכות דף לט עמוד א ד"ה נתן בר

נתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך - ונראה דמיירי בברכה שלפניו דאי בשל אחריו הא אמרינן (חולין דף קו.) דאין מזמנין על הפירות ומיירי בהסבו ואנו אין לנו שום הסבה אלא על הפת ולכך צריך לברך כל אחד על כל דבר הן בפירות הן ביין.

חדושי הרא"ה מסכת ברכות פרק ו - כיצד מברכין

תן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך. פי' שאפילו פירות אף על פי שאין זמון בסופן, אבל בתחלתן כל שהוקבעו מתחלה לאכול כגון בני אדם המתחברין בתחלתן ישיבתן לאכול בחבורה אחת, אחד מברך לכולן, ואף על גב דלקמן פליגי ביין התם הוא דענין שתיה אבל בפירות דענין אכילה מודו.

שיטה מקובצת מסכת ברכות דף לט עמוד א

נתן בר קפרא רשות לאחד מהן לברך. פירוש שאפילו פירות שאין זמון בסופן אם מתחלה הוקבעו לאכול כדרך בני אדם המתחברים בתחלתן ישיבתן לאכול בחבורה אחת מברך לכולן. ואף על גב דלקמן פליגי ביין בפירות דהוא ענין אכילה מודו. קפץ (אחד מהם) [אותו אחד] וברך על הפרגיות שהוא מין בשר והוא מין עוף ששמו פרדי"ץ ומשום שהיה חביב עליו בשר:

שולחן ערוך אורח חיים הלכות ברכת הפירות סימן ריג סעיף א

(א) * על כל פירות (א) ושאר דברים, א [א] חוץ [א] מפת ויין, אם היו האוכלים שנים או יותר, (ג) אחד (א) פוטר את חבירו א [א] (ד) אפילו בלא הסיבה, ב [א] מיהו [ה] ישיבה מיהא א [א] בעי, (ב) ודוקא פת ויין בעי הסיבה; (ג) {א} (י) ולדידן הוי ישיבה כמו הסיבה לדידהו; (ד) ולפי זה לדידן דלית לן הסיבה אין חילוק בין פת ויין לשאר דברים, ג דבישיבה אפילו פת ויין אחד מברך לכולם; ב' <ב' ושלם בישיבה, בשאר דברים נמי כל אחד מברך לעצמו. והא דאמרינן דאחד מברך לכולם בשאר דברים (ה) חוץ מן הפת, ה"מ (ה) בברכה ראשונה; <א' (ה) ג' אבל בברכה אחרונה ג [ג] (ט) צריכין ליחלק וכל א' מברך לעצמו, ד ד' [ד] דאין זמון [ב] לפירות. הגה: <ה' (א) וי"א [ה] דבכל הדברים חוץ מפת ויין [ה] לא מהני הסיבה, והוא הדין ישיבה לדידן (ב"י ס' קע"ד בשם הראב"ד); (ב') ולכן [ה] נהגו עכשיו [ד] ג [ג] (ב) בפירות, (א) שכל אחד מברך לעצמו.

משנה ברורה סימן ריג ס"ק א

(א) ושאר דברים - היינו שארי מיני אוכלין ומשקין:

משנה ברורה סימן קצב ס"ק ב

(ב) נברך - בזוהר [א] הזהירו לומר בפיו קודם בהמ"ז תן לנו הכוס ונברך או באו ונברך לפי שכל דבר שבקדושה צריך הזמנה בפה עובר לעשייתו כדי להמשיך הקדושה ומזה נוהגים לומר בל"א (רבותי, מיר וועלין בענטשין) והם עונים יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם: